

GELSEI LILI

PRIVÁT FÉLMŰLT MISKOLCON XIX.

KI ÉS BE A STREKKEN

Észak-Keleti Átjáró

Egyesület

2018

PRIVÁT FÉLMÚLT MISKOLCON

Utánam, srácok! Ezt a címet viseli a számos közösségi eseményt, akciót, tudományos vizsgálódást, kiadványokat, élményszámba menő bulikat egybefogó programsorozatunk, amely a korábbi „24” (egy szimbólum számjegy alatt futott) projektünk örököse. Anno már a huszonnégygel hangsúlyozni kívántuk az 1989 óta eltelt időt – mely alatt felnőttek a rendszerváltás körül született generációk – és az utolsó lehetőség sürgető voltát: most, a 24. órában feltétlenül fontos megörökíteni az államszocializmus, vagy akár a korábbi évtizedek hétköznapjaiból ránk maradt városképi elemeket, helybéli toposzokat, urbánus legendákat.

Rakétát vagy glóbuszt imitáló játszótéri mászóókák, beton virágtartók, pingpong- és sakk-asztalok, neonok, pihenőpadok, mozaikok és kompozíciók – művészi értéket, védettségre jogosító kivételességet aligha hordoznak, viszont befolyásolták közel fél évszázad miskolci hétköznapjait. A miskolciakét.

Nyom nélkül fognak eltűnni, ha nem használjuk ki az utolsó pillanatot. Számos egykoron közismert jellegzetesség ma már csak fotókról köszön vissza. A miskolciak többszölamú megszólításával próbálunk egy-egy hajdani utcabútor, kültéri dísz, netán filmek (mondjuk éppen az „Utánam, srácok!”), irodalmi alkotások révén a korban híressé vált tárgyak máig vezető sorsa felől tájékozódni, törekvésünk megörökíteni a letűnt idők utolsó rekvizitumait.

A „Privát félmúlt Miskolcon” családtörténet-sorozattól mindenekelőtt a porosodó fényképalbumok feltárulását várjuk, és bízunk abban, hogy a fotók előhívják a történeteket, melyeket a rokonság egyfajta hagyományként őriz, élményszerűen mesél, sajátos családi legendáriumként konzervál. Olyan miskolciaknak kívánunk megnyilvánulási lehetőséget biztosítani, akik

hajlamot éreznek félmúltjuk speciális közzétételére. Emlékezetes eseményeket vagy éppen jellemző pillanatok, használati tárgyakat, bútorokat, s hasonlókat megörökítő felvételeket keresünk, amelyekhez a közlő hajlandó az egyéniségét, családjának mentalitását tükröző kommentárt, tetszőleges „műfajú” szöveget írni.

Az ekképpen születő kvázi „képregényeken” keresztül szeretnénk közvetlen betekintést nyerni a privát félmúltakba, melyek fontos, autentikus építőkövei Miskolc történetének.

Észak-Keleti Átjáró Egyesület

atjarok@gmail.com

A SZOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI:

KAPUSI KRISZTIÁN-TOKÁR ZSOLT: Muslicák a demizsonban

DARÁZS RICHÁRD: Moszkvics a szakadékban

BALOGH ATTILA: Onedin család a Szinván

ÁRVAI SITYU-HALÁSZ ÁGNES: Gitár a hátizsákban

KARLAKI ORSOLYA: Vattacukor térzenével

SIMONYI ZOLTÁN: Robinzon a járdaszigeten

JOÓ TÍMEA: Gyöngyvirágtól Zöld Sárkányig

VAJDA CSILLA: Volt egyszer egy Avas

PETRUSKÓ NORBERT: Zenekar a tize(negy)e(d)iken

IVÁN ZSOLT: Winnetou a patakparton

GALLI ANDREA: Ácskapcsok a fűzfa alatt

CSATLÓS-HALÁSZ ÁGNES: Vasgyári éden, avasi ándörgránd

SZABÓ ZOLTÁN: 12-es buszra nem szállunk!

TASNÁDI CSÖPI: Egyedül Miskolcon?

JACSÓ PÁL: Nem múlnak a gyermekévek

SIKOPARIJA LUJZA: Egy turista mit tehet

TOMASOVSKI ISTVÁN: Egy átlagos nap a Kilián-délen

KISS KRISZTA: Vörös téglák, fehér köpenyek

SZERZŐNK ÖNMAGÁRÓL:

Egy másik hibernálnak, aki, ha kiolvad, lehet, hogy csak egy pocsolya, de lehet, hogy az én emberem.

KI ÉS BE A STREKKEN

Ha kimondom ezt a szót, hogy Strekk, a nagymamám hetyke hangján hallom. Amikor azt mondta, hogy ma megyünk a Kertbe, akkor tudtuk, hogy vagy a Marx téren szállunk fel a lyukói 16-osra, vagy beülünk a barna Wartburgba, amit ő vezetett, vagy pedig kimegyünk a Strekken gyalog, és utána a Bulgárföldön átvágva a peremesi útról másszuk meg ugyanazt a hegygerincet. Az egykori Digép bejáratától északra nyílik, a Szinva lemezhidjái két sivár betonfal szegélyezi, úgyhogy csak egy keskeny átjáró. Régen se volt szebb, mondjuk dögöt nem hagytak oszladozni benne, és persze többen jártak-keltek ott, de a sivárságát nem nagyon enyhítette semmi. Sőt, régen még vad őrzőkutyák is végigugatták nekünk azt a rövidke kis kétszáz métert, mert a már akkor is hibás betonkerítést - ami miatt még csak nem is láttuk őket, csak kicsit, hogy fokozódjon a

hangulat – szét szerették volna marcangolni. Persze hallottuk a lánccsörgést, de akkor is. Most tanulok szlovákul, a streh szó lesben állást jelent, talán szlovák szempontból nem nézték még ezt meg, csak az esetleges német eredetével foglalkoztak, mindenesetre miért ne. Később telefirkálták a falakat, a sok diósgyőrös, ezekre sajnos nem emlékszem, csak egyre, zölddel és jó nagy betűkkel: Szeretlek, Joós Lili.

Onnan kiértünk egy nagy szabad mezőre, a napsütésbe, jószagú, igazi rétre a Stadion mögött, balra, a Szinva partján régen kertészek is tevékenykedtek. A kertjeikbe apukámék kiskorukban kijártak zöldséget csipkedni meg rosszalkodni. Pacsirta is énekelt, egyébként ez a hely még néhány évvel ezelőtt is szinte a régi volt, leszámítva a kerteket, csak annyit bolygatták, hogy már felveszi a gyom. Új foci pályára is lett rajta az uszodával egyvonalban, meg pitbullt (ha jól hallottam, bizonyos Joda) póráz nélkül sétáltató srácok.

A bulgárföldi rész tarkabarka volt, részint egy jó kis trafik és hanglemezbolt, kispiac, remek cukrászda (ami még ma is az), másrészt panelházak az ötvenes évek téglaházainak hangulatát sikeresen agyoncsapva, trafóállomás, amögött viszont tágas nyílt rét kőlappal kirakott gyalogjáróval, ami egészen a víkendházas dombok övezetéig nyújtózik. A nyáltól eltömődő limóport és egyéb édességeket leszámítva legkedvesebb szerzeményem innen egy kis gyűrű volt, piros szívvvel, már nincs meg, de előttem van még a kezem, ahogy nézegetem, nagyon örültem.

Számos költözéseim alkalmával laktam kétszer is egy ideig Észak-Kiliánban, onnan látogattam anyukámat, aki megvette az apai nagyszüleim házát egy köztes tulajdonostól, apukám második feleségének hűgától, amikor az Pestre költözött. Akkori jövés-menéseimből a Strekken származik a pitbullos élmény: egy tálcá bulgárföldi cukrászsüteménnyel sétáltam éppen vasárnapi ebédre, aztán feleútnál a hídig inkább megfordultam, és próbáltam nagyon kiméret léptekkel elérni a buszmegállót. Ezután, ha egymagamban voltam, csak biciklin jártam arra.

VASGYÁRI ÁLMOK

„A VILLAMOS SZÍNE SÁRGA”

Ezt a bekarcolást a férjem olvasta, amikor a számunkra régi villamosok már letűnően voltak. Mindig nagyon szerettem a sín osztotta út Eszperantó tér és Marx tér közötti szakaszát, szinte teljesen egyenes vonal és nagyon messziről látszik, ha jön a villamos. Valamikor sokat kellett várni, csak néztem, néztem. Alig változott valami, amikor kicsi sárga pontként felbukkant a kéklő horizonton. Kétoldalt véges-végig fák. Egyenes vonalú egyenletes mozgással közelít. Vasárnap van, a Vasgyárba készülök a nagyszüleimhez. Nincs senki az utcán. Alig jár kocsi. A valószínűtlenség maga ez a kivehetetlen sebesség, az idő nem létezik. A képe után persze megérkezik a hangja, de még akkor is igen-igen messze van. Hanggal is kimerevíthető. A hétköznapiakon, amikor késésben voltam, márpedig mindig abban voltam, legtöbbször elkaptam. Másrészt nem igaz, hogy nem baj, mert jön a következő. Ezért nem igaz az sem, hogy a szinte mindig bármihez is elég lehet. Nekem való volt ez a villamos. És ezek az újak nekem már semmi. A légkondiról nem is beszélve, ami egy pár nyitott ablakhoz képest nevetségesen kevés inger.

Egyébként az én akkori időmben volt egyes és kettős, a kettős a Vasgyárba bekonyult, tett egy kört, és vissza a Tiszaira, az egyes pedig diadalmasan kitört Diósgyőrbe, és onnan. Oda voltam a fordulókért. Az egyes egy régi

diósgyőri utcán kanyarodott, a kettős pedig áthatolt egy orosz regényeket idéző családi házas részen, ami tavasszal fehér volt a virágzó gyümölcsfáktól, és keresztülsörömpölt a patak hídján. A gyógyszertárnál szálltam le.

AZ ID-S

Felvett a Thököly utcán, hátul haladt végig a Szinva-parton, ahol a 21-es, csak még akkor nem a Herczeg Ferenc utcai kereszteződésben volt a benzinkút, a templomnál, hanem előrébb, a Kék Acél kocsmával szemben, kifelé a Marx tér irányában. A mostani töltőállomás helyén végig egy átlátszatlan, okkersárga, málladozó vakolatú téglakerítés húzódott, mindig ott kapott pirosat a lámpa, és volt időm kezdő olvasóként fejtegetni, amivel telefirkálták, például hogy viszolaytamáskurelálva. Aztán két megálló múlva letett a busz a nagymamámék háza mellett, a konténerszerű könyvesbolt oldalában, a Digej végállomáson. Nappal van, borult ég, bombáznak. Bekapcsoltak a légószirénák. A házból menekülünk, futunk, és tudom, hogy ha elérjük a dést, akkor megmenekülünk. A sziréna elviselhetetlenül hangos. Nagyon lassan haladunk. Végül elérjük, látom ugrás közben a járdaszívet és a busz kereke közötti részt, ahova leesik az egyik papucsom. Álmodta egy óvodás.

SZTAHANOV UTCA 30.

- Csókolom, hogy tetszik lenni?
- Megjöttetek az interjú miatt? Jól, jól, vagyok, gyertek be, egy kicsit magas állítólag a vérnyomásom. Meg csontritkulásra felírt az orvos egy gyógyszert, én úgy hívom, hogy a függőleges gyógyszerem, mert álló testhelyzetben kell meginni, ez van ráírva. Ezen kívül más nincs, csak az egyik ujjam, a mutatóujjam reumás, mert varrtam, de hát tudjátok. Üljetek le, na. Kértek teát?
- Igen, köszönjük! Milyen tea?
- Olyan keverék, én csináltam. Fekete tea is, meg minden, ami a kertben nő.
- Minden?
- Jó, ne ijedj meg, főleg menta. Nacsak, fogjad. Kértek cukrot?
- Nekem jobb lesz csak így.
- Úgy iszod a teát, mint Lili unokám, egyébként ő is olyan kis cicfasz nő, mint te. Hogy állnak a vizsgák? Vizsgaidőszak van, ugye? Te meg nyúljal oda a cukorért, ott van a tálcán.
- Én megvagyok, hál istennek.
- Nekem még van hátra három.

- Akkor elkezdhetjük? Nem zavarja Erzsike nénit, ha bekapcsoljuk a diktafont?
- Hát egy kicsit zavar, de gondolom, másképp nem tudjátok. Egyébként én is néha felvettem az unokáim hangját kiskorukban, amikor nálunk nyaraltak vagy csak úgy itt voltak mamizni. Vagyis azokét az unokáimét, akik nagyjából egy időben születtek, aztán jöttek Egerből meg Miskolcra és itt voltak egy rakáson. Balázs, Lili, Gergő meg Öcsike, na, tessék, még most is Öcsikét mondom. De kérdezzetek ti, ha már ilyen fontos ember lettem.
- Hogy került Erzsike néni a Vasgyárba?
- Kérlek, egy Nyíregyháza melletti bokortanyán születtem. Tényleg, mire vagytok kíváncsiak, adatokra is? Mondjam a leánykori nevem? Vagy inkább a hangulat?
- Tessék úgy mondani, ahogy jön.

- Szóval Pristyák Erzsébet, anyja neve Racskó Ilona. Ne nevedd! Hárman voltunk testvérek, Ica, a nővérem, a legidősebb, minden értelemben, mert képzeljétek, még ma is él, aztán jöttem én, meg az öcsém, aki sajnos meghalt autóbalesetben, amikor egyszer nyaralni indultak a családjával. Ica Nyíregyházára ment férjhez, először is és másodszor is. Apám lóval fuvarozott, meg a földdel foglalkozott, egy kicsit olyan központi személyiség volt a környéken. Volt szántónk, szőlő, galambdúc, vagyis szerinte minden, mert gyakran mondogatta, hogy Itt minden van, ami kell, de ha nem itt, akkor a Hokéknál, a szomszédoknál, ott biztos. A szántónk egy kicsit messzebb volt, a háborúban nem is győztük művelni nélküle, és anyukám kiadta egy ismerősnek, aki ott sajnos taposóaknára lépett. Nagyon közel volt a front. Éjjelente a sztálingyertyák¹ bevilágították az egész környéket. A felszabadítás után, mert én már csak így mondom, bár az unokáim egyszer, már felnőtt korukban nálam jártak, és a tévében ment egy régi propagandafilm ebből az időszakból, az újjáépítés időszakából, amikor az ünneplő tömeg, felvirágozott lányok, a szovjet katonákat éltették, és akkor ők kinevették ezt, hogy jó kis felszabadulás. Pedig nekünk az volt, akárhogy is lett aztán. Szóval a leendő férjem, meg a barátja, mikor visszakeveredtek a hadifogságból, a nővéremnek meg nekem udvaroltak. Jöttek szerenádot adni, húzatták az ablak alatt. Aztán, hogy nem gyújtottunk egyből gyertyát, Sándor bekiabált, hogy Mi van Erzsike, nincs gyertyák? Nem egy romantikus ember volt, úgyhogy amikor egyszer, már jegyesként andalogtunk Nyíregyházáról hazafelé, megkérdeztem, mert én szerettem volna ábrándozgatni a jövőről, hogy Sándor, milyen lesz majd együtt, majd miket főzök én Neked, azt válaszolta, hogy Majd főzöl egy paprikáskrumplit és rájárunk. Meg is kérdeztem erre, hogy egyáltalán szeret-e engem. Mondja, hogy Nem, majd a vagyondóért veszek el. Így alakult ez a romantikus szerelem. Szóval tizenkilenc éves koromban felpakoltak egy teherautóra a bútorokkal, és leszálltam itt, a Sztahanov utca 30 szám alatt, és amikor a bútorok a helyükre kerültek, a férjem elment dolgozni a Tűzoltóságra, ami öt percre se volt innen, én meg ott maradtam, azt se tudtam, hol a bolt.

¹ A második világháborúban részt vevő Szovjetunió teljhatalmú vezetőjéről a népryelvben elnevezett fegyverek, haditechnikai eszközök egyike (lásd Sztálin-orgona = Katyusa, azaz rakéta-sorozatvető). A Sztálin-gyertya egyfajta világitóbomba, vagyis bombázáskor ledobott világitószalag volt.

- És utána hogy volt? Mosolyogva tetszik mesélni: mert az idő megszépít mindent?

- Hát megszépít, persze, de fiatalok voltunk, jó volt. Főleg nagyon érdekes volt. Más, mint minden, amit addig ismertem. Nyírség, tanya, városnak Nyíregyháza. Itt pedig hegyek, téglaházak, kis kertek, inkább akkoriban még udvarok voltak azok. Egy-két gyümölcsfa, de főleg virágágy fért el, meg aztán a föld, a levegő se volt alkalmas másra. Néha, ha kitergettem a fehér lepedőt, hát megbántam. Aztán a sok zaj, fűjt a gyár műszakváltáskor². Egyre több autó lett, nameg a buszok. Műszakváltáskor tömeg. A szomszédok, már legalábbis nekem, nagyon közel éltek egymáshoz.

- És meg tetszett találni a boltot?

- Hogyne, meg. Nagyon összetartottak az itteni családok, segítettek egymásnak. Akkoriban olyan biztosak voltak a fizetések, hogy a boltban felírásra vásároltunk, egyszerre fizettük ki. Meg aztán otthon varrni kezdtem, csak úgy, ismerősöknek. Először Sándor hozott haza a Tűzoltóságból, valamelyik kollégájától egy ruhát, így kezdődött. Azért adták neki oda, mert az ő eredeti szakmája is szabó volt. Én úgy tanulhattam varrást, hogy a nővérem, aki idősebb volt, neki tudtak egyedül szakmát adni a kezébe a szüleim, de neki nem volt kedve tanulni. Így én mehettem. Így aztán errefelé sok mindenkit megismertem. Pletykáltunk is, persze, de nem nagyon volt rá idő, főleg eleinte, mert egyből jött a két fiunk, egy év kihagyással egymás után érkeztek, hamar anyuka lettem, már a mostani viszonyokhoz képest.

- Tetszett járni munkahelyre dolgozni?

- Próbálkoztam három műszakban, a csokigyárban. De inkább maradtam itthon. Először is, a nyolc év iskolám se volt meg kezdetben. Akkor tanultam tovább, amikor a fiúk szinte felnőttek. Abban az évben érettségiztem a Kiliánban, amelyikben született az első unokám, Balázs. Tanultam valamennyit németül is. Mi van még, egy hülyeség, de azért elmondom, a reumás klubba elkezdtem járni, amikor a férjem meghalt, ott volt úszásoktatás és hatvankilenc évesen tanultam meg kicsit úszni, mert addig csak úgy tudtam, mint a balta nyél nélkül. De amikor a fiaim kicsik voltak, még alig tudtam valamit, nemhogy úszni. Elhozták valami barátjukat, aki hegedülni

tanult, a zenét mindig nagyon szerettem, de hol értetem én hozzá. Kérdezte, hogy Erzsike néni, mit játsszak, Mozartot? Én meg mondtam, hogy mindegy nekem kifiziam, csak húzzad. Egyébként amikor már bezárt a gyár, és egészen más lett itt minden, beköltözött a szemben lévő házba egy cigánycsalád, több generációval. Az öreg még a régi, igazi muzsikus ember volt, tekintélye is volt, pár évvel ezelőttig meg ő játszott, amíg meg nem halt. Ezek a manzárdos házak egymással szemben jól átadták a hangot, de szépen szólt. Van még a Karády, azt is szerettem, és felvettem mindenféle slágert is a rádióból. Zenéről még annyit, hogy a szomszéd Királyék mindig bömbölteték a 3+2-t, mert Laci bácsi, már nektek bácsi, csak az unokáim miatt megszokásból mondom így, kohász volt és eléggé megsüketült.

- És hiányzott a Nyírség?

- Valamennyire igen. Anyám.Sokat jártunk is haza, amíg volt kihez. Hiányzott, persze. De az a helyzet, hogy nagyon kíváncsi természetű vagyok, tudjátok. A föld, az is hiányzott. De lett kertünk, először az Örömhelyen, aztán azt eladtuk, és Lyukóban parcelláztak, ott a Tulipán utcán vettünk víkendházat. A férjem, amikor nem dolgozott, szinte mindig itt volt, tavasztól őszig kint lakott, kijártam neki ételt vinni, meg romantikázni. Jöttek az unokák, akiknek nagypapa és a kert fogalom lett. Ették egész nap a gyümölcsöt, a cseresznyét, én meg kentem a vajaskenyereket újhagymával, hogy oda ne legyen a hasuk. Itt mindenünk volt, zöltség és gyümölcs, virág, a családnak is elég. Ugyanolyan jó világ volt kint is, mint a Vasgyárban, összejárt az egész utca, alkalmi beszélgetésre, borozásra, egyébként furcsa, de a kertszomszédunk is Hokék voltak egyik oldalról, csak egy másik Hokék, mint Nyíregyházánál. Élveztem ezt az új életünket. Szerettem csinósan öltözködni, meg haját csináltatni. Jártunk strandra, utazgattunk, ahogy a lehetőségek engedték, ismerkedtünk, még egy lengyel családdal is. Sándor sosem tudott felengedni a hadifogság után, hiába gyerekek, nyulak, unokák vagy kert. A lengyelekkel is én beszéltem az otthonról hozott tót pötyögésemmel, ő pedig jól megtanult oroszul, de nem akarta beszélni. Jártunk társaságba, barátaink is lettek. Lehetett táncolni az Árnyskertben.

De szerettem az akkori presszók szagát! A friss csapolt sör illata keveredett a, milyen jégkrém, Leó jégkrém vagy a fagyis és a presszókávés szagával, most egész más. Nem érzem már sehol. Bár a múltkor kaptam Jugoszláviából kávé, már csak így mondom hirtelen, és annak volt hasonló aromája. Ha kávéról beszélünk, a barátnőimet is mondom. Mert saját barátnőim is voltak, de nem egy társaságot alkottunk, mindegyikkel külön kapcsolatam volt. Lidike vezette a könyvesboltot itt a háztömb túloldalán, a buszvégállomásra nézett az üveglablakok nagy része. Ez a bolt aztán fodrászat lett, utána kocsmá, most pedig semmi, de szerencse is, mert mindig az orgonasövényembe vizeltek kijövet, egyszer slaggal oda is céloztam neki. Kiabált is, hogy há ne má! Szóval Lidikénél volt telefon először a környéken, sokszor azon hívtak. Persze járt varratni is. Ilyen jó, széles párkány volt a radiátorok miatt az ablakoknál, oda kuporodtak mindig az unokáim képregényt olvasni, amíg mi beszélgettünk. Lakiné, ő fiatalabb volt tőlem nem is tudom mennyivel, de viszonylag sokkal, úgyhogy mikor először jött varratni, nem tudta, hogy köszönjön. Magas, csinos, nagyhangú nő volt, karakán. Beszélgetünk a konyhában, varrok, hát beleszaladt a Singer tűje a hüvelykujjamba. Fogta, kihúzta egyből, rosszul lenni se volt időm. A kórházban volt ápolónő. Aztán Pestre kerültek. Sósné, Gizike a papírgyárnál. Mit mondjak róla Nektek? Már az unokáim is felnőttek, amikor gondnokoskodni járt Tapolcára egy üdülőbe, és én néha elkísértem. Rohangáltunk a parkban és simogattuk a nyírfák törzsét, mert az állítólag szerelemhez vezet. Aztán Margóka, akit megtámadtak egyszer itt a buszfordulóban, mikor tőlem indult haza a Selyemrétre, hát ő kissé teltkarcsú volt. Mindig úgy nézett ki, mint egy úrinő: kesztyű, parfüm...Ahogy lehajolt a táskáihoz, benyúltak a szoknyája alá, ő pedig a tőlem kapott rózsacsokorral igazságot osztott, úgy jött vissza remegve, a csonka szárákkal a kezében, de azt se irigylem, aki megkapta -. A közvetlen szomszédunk, itt, a másik bejáratnál, Pincésné Rózsika. Én, mikor az első unokám meglett, abban az évben érettségit is kaptam, ő megözvegyült, mikor Zsuzsi lányának a Sanyika született. Ők annak idején utánunk költöztek be, ideiglenesen, aztán maradtak. A közös a folyosó, padlásfeljáró lépcső, pince és padlás

voltak, nehéz néha így, néha meg nagyon jó. Az unokák sokat élcelődtek rajta, pedig nem lehetett könnyű élete, nagyon jó férje volt, és egyedül maradt. Mondogatták az unokáim, hogy Rózsika néni házat egy cigi tartja, mert a téglák közé valaki egyszer bedugott egy csikket, amiről mindenki megfélekedezett, mert egyáltalán nem volt szem előtt, persze a gyerekek észrevették.

- Ők sokat jártak ide?

- Igen, de ez változó volt. A kisebbik fiamék laktak is itt egy darabig, a második gyereküket ide hoztuk haza a kórházból. Balázs Egerből ide jött a Zrínyibe rajz szakra, ő négy évig volt velünk. Még szénnel kellett fűtenie! Mikor már volt számítógép. Később beszereltettük a konvektort, a nagyobb fiam segítségével. Gergő pedig a jog nulladik évfolyamára járt egy évig, aztán végül nem maradt, mert a szociális munka jobban érdekelte és Pesten tanult tovább. De minden évben hosszan és többször is nyaraltak nálunk, a két miskolci pedig az apjukkal jöttek péntekente, láthatáskor, aztán hétfőig, az anyjukkal és néha, ha betegek is voltak. Vítették ki a nagypapa nyulait legeltetni a kistrétre, sárgaszilvát lopkodtak a gyárbejárat elől és hőstettnek érezték a fegyveres őr miatt. Órákig egyfolytában tollasoztak a szomszéd gyerekekkel, kartonpapír házat építettek dobozokból a szárítóköteleimre, ugráltak a garázstetőről, itták a tasakos italokat, legelték a papsajtot a kistrét melletti betongyűrűk mellől, sátorban aludtak az udvaron (persze én végigvirrasztottam az éjszakát),rózsafagyit kotyvasztottak, kompótot, és vajlingszámra a tócsnit, Lilikét rúzsolták a kuncsaftjaim. Sose felejtem el, például, hogy egyszer kint ebédeltünk a kerti asztalnál, már a kávénál tartottunk és a gyerekek szétszéledtek, hát látjuk, hogy Lilókám a hintában üldögél, ringatózik, és a hinta kötelét nyírja elmélázva egy körömollóval. Vagy amikor Öcsike leesett a cseresznyefáról. És felakadt a szőlőlugason. Amikor itt nyaraltak, sokszor hoztam nekik reggelire meleg lángost. Ha fájt nekik valahol, a simogatás mellé mindig mondtam, hogy símogat, símogat, hogy elmulasszam. Egyedül azt nem szerettem, ha csúnyán veszekedtek, egyszer a könnyem is kijött, akkor megértették valahogy, hogy ez rám ilyen hatással van. Amikor felnőttek is, nagyon sokszor benéztek.

² A diósgyőri Vasgyárak üzemeiben egységesen három műszakban folyt a munka, hajnali 6 órai, délután 2-es és este 10-es váltásokkal. Ezeket az időpontokat az egész városban jól hallható dudaszó jelezte („fúj a gyár”).

Érdekesek ezek az én unokáim, egyik se hitte igazán, hogy szép és tehetséges, talán nekem igen, amíg itt voltak. Lili, akinek én gyakran varrtam, mondta is egyszer, mert az előszobában volt egy olyan keskeny, egész alakos tüköröm, hogy ebben a tükörben mindig szépnek látja magát. A kisebb unokáim, a fiam második házasságából szintén elég gyakran jöttek, mondjuk én már nem voltam olyan formában. Akkor már a férjem se élt, mikor ők nagyobbcskák lettek. Sajnáltam őket, olyan hányatott gyerekkoruk volt. Hárman testvérek, mondogattam is nekik, hogy kis orgonasípok. Amikor Lili 2000. novemberben elment Franciaországba dolgozni és szakdolgozatot írni, szugeráltam, hogy visszajöjjön, és vissza is jött, pedig ha nem, még repülőre is felültem volna, olyan lilihiányom volt. Szerencsére, mert a következő áprilisban már el kellett, hogy váljunk. Éppen a másik nagymamájánál volt segíteni, aki nagyon sokat betegeskedett, így nem tudtam elbúcsúzni. Üzentem neki egy álomban: Az arany geránium. Mindig nagyon szerette a gerániumot, az orgonasövény tövében nőtt, kis egyszerű, de kerti golyaorr leveleit morzsolgatni és szagolgatni. Egész éjjel nem aludt, aztán hajnal felé álmodott. Gondolta is, hogy valami nincs rendben. De még Egerbe is mennie kellett az iskolája miatt. Így hát csak napokkal később ért haza. Stoppal jöttek egy Kornél nevű sráccal, három negyven körüli üzletember vette fel őket, az egyik felesége éppen telefonált a Népkert magasságában, mert akkor már valakinek volt mobil, hogy meghalt a nagymamája, úgyhogy ez a férfi kimentette magát a többiek előtt az esti program miatt. Aztán Lili kiszállt, szokás szerint megivott a Tháliában egy kávét mielőtt hazament. Hívott is ő egyből, de már nem tudtam felvenni. Azóta nagyon egyedül van. Az a helyzet, hogy gyakran utazgattam a reumás klubbal, meg jártam-keltem, sokszor nem vettem fel a telefont. Ha beugrott valaki, mert egyébként mindenkinek volt kulcsa a családban, cetlit talált, amire kiírtam, hova mentem és mikor jövök. Hát ezen a gyönyörű, de hideg áprilisi napon nem talált senki cetlit, hanem valami egész mást, mert én már réges-rég nem voltam ott.

RAJZOLGATOK A PORBA

Négyen voltunk egy csapat, a fiúk, meg én. Két unokatesóm, Balázs és Gergő, és az öcsém, akivel folyton veszekedtünk. Igazi csapat itt lettünk a Vasgyárban, mert a szüleink nem voltak velünk, hanem mamí, aki közös volt. Meg nagypapa, aki szintén közös volt, de egy kicsit távolabb. Szeretett minket, de nem nagyon tudott velünk mit kezdeni. Kicsit féltünk is tőle. De csak egy kicsit. Én azért hízelkedtem neki, és akkor mindig örült. Szúrt a puszija. Egyszer fent ugráltunk a manzárdszobában az ágyon, ami a mi birodalmunk része volt, és akkor nyílt az ajtó és bejött nagypapa. Nem is megijedtünk, hanem iszonyúan meglepődtünk, ugyanis nem volt szokása ránk nézni. Megállt az ajtóban, és odamorgott, hogy „Jó, hogy nem már a szekrényről ugráltok!” És senki nem mert szólani egy mukkot se, mert tényleg az volt a nap

találmánya. A manzárdon és az udvaron kívül ott volt nekünk a kistrét, ahol a buszok fordultak, meg a parkoló, de az ritkán volt üres. A Strekk irányában, amibe egyedül sose merészkedtünk, volt egy kis gyepes rész fűzfákkal, itt nemigen játszottunk, de a szélén egy kopasz, poros, szobányi téren néhány otthagytott betongyűrű hevert, és finom papsajtot lehetett szedni az oldalukban. A négy pár poros bőrszandál voltunk mi. Sokszor nem is nagyon beszélgettünk, csak tett-vett mindenki a maga vérmérséklete szerint. Egy kis faágacskával kevergetem lassan a meleget, guggolva, magam elé bambulva. Látóteremben a hat másik lábfej. Felnézek, és teljesen idegen fiúk néznek vissza rám, megijedek, az apukámért kiabálok, aki kiszalad az udvarról. Persze a srácok addigra már elspricceltek. Emlékszem ebből az időből egy ilyen álomra, de arra az érzésre is, amikor az ember megálmodja előre, ami történni fog. Vagy az első déja vu.

ÉBREDÉS

Reggelente, ébredési sorrendben szívárgunk le a földszintre. A falépcső dübög. A vécé plafonja olyan furcsán magas, mint egy varázslatban. Mami bevetetlen ágyába bújva iszogatom a szó nélkül átadott teát, és meredhetek kedvemre, amíg az álmok utolsó képei is visszahúzódnak. Nyújtózkodom. Van, hogy még ő is visszabújik mellém. Vagy mellénk. A fiúk gyakran a korláton csúsznak le.

VIASZVIRÁG

Forró nyári esték behúzott gépicsipke függönyökkel, amiken néha libbent egyet a nyitott ablakon betörő légkalapács dörgése. Hangosan ketyeg az óra. A viaszvirág illata bennreked egészen, és mindent bebalzsamoz, hogy sose romoljon meg.

PÁRHUZAMOS RENDSZEREK

A BÖLCSI

A szó hangzik szépen. Tizenkét hónaposan, egyedül. Kedvező képet is őrzök: valami hosszú kígyót viszünk ide-oda a csoportszobában és énekeljük, hogy tekeredik a kígyó, rétes akar lenni. Eltelt egy év, aztán szerencsére megszületett az öcsém.

AZ OVI

A József úti magasfeszültségű távvezetékek közvetlen szomszédságában épült kocka foglalkoztatott engem és más gyerekeket napközben, míg a szüleink munkába mentek. Ezt legalább már értettem.

Kati néni, az óvó nénim volt a legkedvesebb mind közül, a váltótársára nem is emlékszem, pedig kizárt, hogy egyedül dolgozott volna. Különféle körjátékok voltak és kis veteményes, benne eper és az udvaron sövények, meg pancsolómedence, ahol nyáron meg is fürödtünk. És az egyik ovistársam kivett az orrából mutatóujjal egy nagy nedves zöld fikát és megette. Én csak Kati nénit szerettem, és Zibricki Beát. Volt egy másik Kati néni is, amikor össze voltak vonva a csoportok, akkor néha rá voltunk bízva. Tőle féltem, mert egyszer azt mondta Pósa Petinek, hogy kicikcakkozza a fülét cikkcakkollóval, engem pedig Liliputinak hívott, mert én voltam majdnem a legkisebb. Úgyhogy ezekben az időszakokban örültem, ha megúszom. Egyszer sikerült is, mert apa, aki testnevelő volt, éppen az ovi mögött, az Ifjúsági Sportpályán tartott órát nyolctól és addig könyörögtem, amíg magával vitt, így két deci karamellás tejet szürcsölgetve nézhettem a lelátóról, hogy futják hatvan métereiket a gimisek.

Hónapokig sántítok. Mindenféle rendelőkbe hurcolnak. Aztán Kati néninek eszébe jutott, hogy a kinti játékidőnk alatt mindig az óvodakerítés mentén járkál el egy bicegő férfi. Akkor anya megkérdezte, ezért húzom-e a lábam,

hogy kipróbáljam, milyen lehet a bácsinak, így végre olyan kérdést tettek fel, amire tudtam válaszolni.

Zibricki Beával a Marx tér egyik hatalmas hársfája alatti csodás és titkos birodalomról sutyorgunk. Kulcsa a gyökerek között rejtőzik és arra vár, hogy megtaláljuk. Találkozunk szombaton és ereszkedjünk le! Aznap a nyírmihálydi nagymamámot vártuk, indultunk a Tiszaira a Vologdáról, anya előreküldött a lépcsőházba, de mire kijött, én és a mackóm már messze jártunk. Az óvoda kerítésénél, feleúton fogott el, a villamosból vett észre, eszébe jutottak a hársfák, amiket emlegettem. Nem emlékszem, nagymamám hogy találta meg az új lakásunkat, ahol apa szobája már üresen állt.

AZ ISKOLA

Túl nagy épület, túl sötét folyosókkal és túl sok gyerekkel. El szeretnék bújni. Nem sikerül együtt játszanom a többiekkel. nem tudok nekik mit mondani. Matek órán a mértékegységeket vesszük. Az elsősök követni próbálják. Nem figyelek. Márta néni észreveszi, felháborodik és azt mondja, hogy Lilikém, ha nem teszik az iskola, akkor pakold össze a kis holmidat és haza lehet szépen menni. Én megkönnyebbülten pakolok és megyek szépen. De a folyosóügyeletes azt állítja, hogy Márta néni csak viccelt.

Később, amikor Müller Judit a padtársam, telente olyan forró a radiátor, hogy megsül rajta az almánk, nagyon finomra. Szép a kilátás ebből az emeleti ablakból: a fák ágai között látszik az utca és a szemközti háromemeletes téglabérház, a felhők, a hőesés, az eső és a napsütés.

Szerettem örömet is iskolás minőségben, mert a mai Csilla bárónő szeretetotthon helyén, a Rácz Ádám utcában egy nyugdíjasotthon üzemelt, és mi műsorral kedveskedtünk a lakóknak. Legalábbis a tanító néni ezekkel a szavakkal készített fel bennünket a szereplésre.

Pedig nem is szereplés volt, hanem igazi, és nagyon jól éreztem magam, mert egyből észrevettem, hogy mennyire örülnek nekünk. Tavaszi virágokat tettek vázába, és süti volt, meg szörp. A második ilyen alkalom pedig az énekkar szopránjaként ért, vasgyári munkásoknak kívántunk valami kis pluszt nyújtani talán május elsején, de sajnos a mozgalmi dalok szövegével nem annyira tudtam azonosulni, és nem értettem, hogy egy kohász mit tud kezdeni azzal, hogy Rontása tört ránk a dúló viharok ordas had áradata kelt ellenünk³. A Vasgyárba vittek, vagyis az én biztonságos földemre, buszon, és nézelődhettem, legalább ennyi. Sajnos nem emlékszem, örültek-e a munkások.

Gumizás, ugróiskola, ugrókötelezés mindegy kikkel, mindig kapható voltam rá.

Táborok, én nem tudom, abban mi a jó. Mégis sokat mentem, mert vitt anya a tanárszakmából kifolyólag. Egyszer, negyedikben, jártam Tóalmáson egyedül is, három hétre, ősszel. Egy rondán átépített kastélyban szállásoltak el temérdek sok gyereket. A fele állami gondozott, ezért tilos volt látogatni. Dél előtt tanulás, ebéd, délután séta a hervadt mezőkön. Negyvenen aludtunk egy szobában emeletes vaságyakon, de az ebédlő gyönyörű terem, azt békén hagyták. Nem tágtítottunk egymás mellől egy Zsuzsi nevű lánnyal, aki a miskolci gyermekvárosból érkezett. A második hétre már nekem sem volt senkim a világon, csak ő, meg az a baljós, ködös, hatalmas kastély a hosszú estékkel, sötét reggelekkel és rideg zuhanyzókkal. Leveztem a szüleimmel, szerencsére apa megszegette a tilalmat, gondolom, olvasott a sorok között. Éppen kint voltunk a parkban, amikor behajtott a bogárral a platánok közé. Kevés eufórikusan boldog perc adatik az életben.

Az iskolánk belső udvara nagy volt és poros, salakos és betonos, sorakozókkal: tanítás előtt itt gyülekeztünk. Zászlófelvonás, ahol tisztelni kellett, és tornaórák. Tornamezek és egyenruhák. Anya szerencsére sose gombolja be a legfelső gombot a nyakamnál. De a tanító néni igen.

Iskolakör-futás, végre! Kint voltam! Sosem lógtam el a távot. Emlékszem az egész terepre, ahogy változik a

lábam alatt. Az utolsó kanyarban, a garázsok után egy kis dombról kellett leszaladni, félig füves volt, félig köves-földes, oda kellett figyelni a lépteimre, vagy ugrani, mikor, hogy. Most már én is futok az Ifjúsági Sportpályán, nem csak a lelátóról nézem. Vívni is jártam egy kicsi ideig, nagyon tetszett. A helyszínen kevésbé, mert az üveggyárnál edzettek minket. Úszni is jártam, bérletem volt, még gimis koromban is, mégsem sportoltam komolyabban. Szerintem azért, mert utáltam kiállni szerepelni, nem érdekelt, hanyadik leszek és mert a tornatermek és öltözők csúnyák voltak és rossz szagúak.

Izgatott várakozás pénteki láthatáskor az iskola előtt, pedig fölösleges, mert apa mindig befutott, azaz beállt. Évekig nem lehettem valami jó társaság, mert állandóan kérdéseket tettem fel, miért hagyott ott, és néha igazán utálatos voltam. Kibírta, és én is, de már sosem hittem el igazán, hogy érzelmei változatlanok. Vagy csak ő érkezett, vagy a féltestvéreim is jöttek. Kőkényvirágzás a Bükkben, elapadt forrásnál fejbakarás, félhomályban fától fáig rohanás a meredek hegyoldalon, úttalan utak, autóstop Pestre, felvett egy Ifa⁴, bútorfuvarozás kis falvakba, egyszer majdnem megszurkálták Sajókázán de látták, hogy öt gyerek ül a Transzporterben. És számtalan kosárlabda-edzésen vettem részt.

A Thököly utcai panelből jártunk iskolába, és anya szegény gyakran elaludt, ilyenkor út közben vettünk reggelire péksütit és mire beértünk, el is fogyott. Hétfévente kárpótlásul nagy reggeliket készített és ritkán maradtunk otthon. Kirándultunk, barátokkal vagy nélkülük, egyszer el is tévedtünk és ránkesteledett, biztos nagyon félt két kisgyerekekkel az erdőben. Mindenkit ismertünk a lépcsőházban. Pingpongoztunk a bérházak közt. Otthonos volt a lakásunk. Próbáltam minél kevesebb gondot okozni, mert úgy éreztem, ezt várja mindenki, sokkal később jöttem rá, mennyire lehetetlen és egyébként sem oldott meg semmit.

Félek a haláltól. Ne gondold rá, menj vissza lefeküdni! De nem tudok elaludni. Csukd be a szemed, holnap iskola! A paplan alá bújok, fejem alá hajtom a csücskét, leizzadok, alig kapok levegőt.

³ Varsavianka (Warszawianka): mozgalmi dal. Szerzői József Plawinski és Wacław Swieicki, magyarra Gáspár Endre, illetve Lányi Sarolta fordította. A lengyel forradalmi munkásdalt 1879-ben írták, 1885-től énekeltek tüntetéseken. Az 1905-ös megmozdulások során kapta a címét. Magyarországon az 1920-as években kezdett terjedni. Van leírás olyan verzióról, ahol „ordas, vad áradata kelt...”

⁴ A teherautó-típus neve valósággal köznevesült a szocialista érában, valójában betűszóként írják: IFA. A NDK-beli járműgyártó Iparszövetség, azaz Industrieverbands Fahrzeugbau rövidítéséből ered a márkajelzés. Amit a mai napig Ifaként emlegetünk, az a W50-es, illetve az L60-as jármű, amelyet a Ludwigsfelde-i Iparművekben gyártottak. A számok jelentése: „Dezitonnen”.

Később kikisérletezem, hogy tudok lélegzőnyílást hagyni úgy, hogy közben ne lássak ki egyáltalán. De legfőképpen be ne lehessen látni. Aztán anya-apa-öcsi-én-anya-apa-öcsi-én-anya apa-öcsi-én - míg csak el nem alszom.

Az egyik tanárnő Önképző kör címen drámajáték-szak-kört tartott heti egyszer, délután. Igazán szórakoztató és emlékezetes alkalmak voltak. A részvétel önkéntes volt, és kizárólag törzstagok látogatták. Ő tudott mit kezdeni velem, ő tanította meg az első francia szavakat is. Kár, hogy egyébként nem a mi osztályunkban tevékenykedett. Egyébként remekül tanultam, rendbontással senki nem vádolhatott, úgylátszóan többnyire békén is hagytak.

Iskolánk Ságvári Endre⁵ nevét viselte. Az indulónk névadó elvtársnak hívta őt. Kinagyított képmása a tanári és az igazgatói iroda közül nézett a tanuló ifjúságra. Máiig megismerném az utcán, egy szemüveges fiatal srác. Elragadta őt a csatamezőkön való részvétel.

A HERMAN

Itt tanított apukám, amikor kicsi voltam. Volt egy sztár kosárcsapata, még tudom a nevüket is. Mindenféle bajnokságokon vettek részt, és egyrésztől végtelen számú edzést végignéztem, másrésztől utaztunk is velük ide-oda. Az épületen, ami ma a Fráter Gimnázium, érződött, hogy valaha iskolának építették, teli hangulatos folyosókkal, tág terekkel, kis zugokkal⁵. Hatalmas udvarán gesztenyefák álltak, padok és egy kis ivókút, olyan megnyomom és felspriccel a víz, majd föléhajolva iszom típusú. A hátsó tornaudvaron egy nagy karcsú jegenyefa állt és az evangélikus templom kertje határolta. A termek világosak. Az egész nagyon barátságos. A zugok, amik kicsiként számítottak: a mikroszkopikus büfé, tele rigójancsival és kávéillattal, a testnevelői az alagsorban (furcsa, de mégis napfényes volt) és Matyi bácsi, a karbantartó sufnija a büfé felé vivő lépcső alatt, ahol viszont paprikáskrump-li-szag és félhomály uralkodott. Matyi bácsi sufnija előtt egy remek pingpongasztal állt, állandó használatban. Voltam olyan szerencsés, hogy egy évig ide járhattam. Kovács Marianna, az akkori igazgatónő egyénisége

lehetett a kulcsa mindennek. Az iskolaéletet hagyták spontán szerveződni, így eltűnt belőle a kelletlenség és érvényesülhetett a sokféleség. Semmi induló, meg ilyenek, szeszközi, utcán gajdolós, informális se. A fesztelen légkör a tanárok és a diákok között megmaradt órán is, de senki nem érezte, hogy kevésbé kellene tanulnia tőle vagy végigbeszélgethetné az időt. A pinceklubban, puha fotelekben a szokásos társaság szünetekben is össze-verteődött. Szarka tanár úr, földrajz szakos, közli, hogy a tankönyvben leírtakat bárki jelenlevő meg tudja tanulni, dolgot is abból fogunk írni. Helyette egész évben lenyűgöző és témába vágó előadásokat tartott például arról, hogy milyen borfajták ismertek Magyarországon, illetve milyen élmények érték, amikor kismotorral bejárta az Egyesült Államok bizonyos részeit. Magas, szikár, hőrighorgas férfi volt, szeme mindig vidáman és kíváncsian nézett, inkább emlékeztetett egy keresgélő feketerigóra, mint szarkára. Rendszeres túrákat szervezett, amiket a hangosbemondóban szokott meghirdetni. Volt Ómassán egy kisháza almafákkal és eperrel a kertben, még egy forrás is tartozott hozzá. Megmutatta nekünk, hol találjuk a kulcsot, ha véletlen ránk esteledik a Bükkben és már nincs több busz a városba. Dolgozatírásakor kiment a hosszú csőrű locsoló-kannácskájával vízért, legalábbis így tett, de valójában elrejtőzött az ajtó mögé és onnan leskelődött. Amikor észrevette, hogy valaki puskázik, előugrott és ordítva mutatott rá: csaló, csaló, csalsz, csalsz, és ráírt a dolgozatára egy nagy CS-t. Mindenki nevetett, de senki nem cserélt volna azzal, akit tetten ért. A termünkben beülős, kétszemélyes padok voltak. Én mindig felírtam a padra, hogy Sex Action, egy másik valaki pedig, aki egy másik órán ott ült, folyton átjavította Box Action-re. Egyszer meglestem, ki az, egy harmadikos fiú volt, ismertem egy kicsit, nagyon jó fej. Egy darabig még szkandereztünk az S-en és a B-n, aztán egyszer csak rájöttem, hogy már nem is szeretem a Sex Actiont. Eltelt az egyetlen év, amiben szerettem iskolába járni, és a Herman átköltözött oda, ahol most is fellelhető. Hiába a sok tényleg remek tanár, akiket szerettem, ami nekem igazán számított volna, azt ott nem sikerült létrehozni, de lehet, hogy nem is volt cél. Folyton elkéstem és csak úgy lézengtem.

Egyébként a barátaim: fiúztak, csajoztak, gúnyolód-tak, fecserésztek, tanultak, lógtak, parfümöztek, zenét hallgattak, hangoskodtak, sutyorogtak, cigiztek, kutyát tartottak, abortáltak, vihorásztak, nevetgéltek és mosolyogtak, szemtelenkedtek, puncsszeletet ettek a büfében. Koncerten zenéltek, koncertre járkáltak, kávéztak, tejjel, tej nélkül, cukorral és keserűen, magyaráztak, szülőket szapultak, éjjel halkán próbáltak beosonni a szobájukba, de ez ritkán sikerült. Túrázni jártak, szabad ég alatt aludtak, meg sátorban, tüzet raktak és ijesztgették egymást a bozótot zörgetve, hogy jön a vaddisznó. Könyveket olvastak, színdarabot rendeztek, irodalmi esteket szerveztek. Víkendházas bulikat tartottak még szilveszterkor is, és mégse fagytak meg, LSD-s házibulikat és mégse örültek meg mindannyian, vagy igen, és attól, vagy igen, de nem attól. Részegeskedtek, fűveztek, kokóztak, hernyóztak, mákteáztak, szipóztak, patronoztak, fesztiválokra jártak. Tavakban és folyókban úszkáltak. Báboztak. Stopoltak. Önkénteskedtek környezetvédő szervezetekben, különböző gyönyörű helyeken. Harist hallgattak éjjel és macskabaglyot. Madarat gyűrűztek, patakban mosakodtak, szöcskét ettek virtusból. Rajzoltak, festettek, franciául beszéltek, és a változatos-ság kedvéért Armagnac-ot ittak

Én is ott voltam elvileg. Te mért mondd mindig csak azt, hogy aha?

Őrzök egy lepréselt tulipánt, valaha nagy volt, piros és illatos, a Tokaj szolgáltatóháznál kaptam. Időnként, amikor költözöm, kiporolom a könyvtáramat és megállapítom, hogy még megvan. Mondjuk ki is dobhatnám, akkor sem felejteném el, hogy került hozzám. Kevés emléktárgyam van, mert ha túlzottan összegyűlnék, végignézem, és kiselejtezem azt, amiről már nem tudom, honnan való. Például megszereztem a tetemvári Buga Jakab kocsmából egy darabkát (azóta le is bontották), csak-hogy végül kihajintottam, mert nem tudtam megkülönböztetni egyéb törmelékektől. Másrészt a könyvek. Van egy Shelley kötetem, amit A felhő című verséért vettem meg, mert a szerelmem felhívta rá a figyelmemet. Akkoriban szívesen lefeküdtem volna egy sziklagyepre,

⁵ Ságvári (született Spitzer) Endre jogász, az illegális kommunista mozgalom tagja, a kommunista világforradalom mártírja, ikonikus alakja volt (1913–1944). Politikai tevékenysége kapcsán csendőrök lőtték le egy utcai tűz-párbajban. Országszerte számos utca, intézmény, úttörőcsapat, stb. viselte a nevét az 1990 előtti évtizedekben. Életéről film készült.

⁶ A Herman Ottó természettudós nevét 1957-ben felvett közép fokú oktatási intézmény (sokáig leányiskola, népiskola, tanítónőképző) eredetileg a Város-ház téri épületben működött, 1993-ban adták oda az ingatlant az egyháznak. Akkor költözött a Tizeshonvéd utcába. Az ottani ingatlanban előzőleg sűrőfűzde, majd laktanya, rendőrség, csendőrség, pártház üzemelt.

EGERBEN ÉS MISKOLCON

Eleinte a nagynéném lakásában laktunk négyen lányok, a Csebokszári lakótelepen⁷. Busszal vagy vonattal vagy stoppal közlekedtem hétvége a két város között.

Aztán, amikor 19 éves lettem, halasztottam, és felkerekedtem Angliába valami homályos eredetű levelezőpartner meghívólevelével, három utazótáskával, amit egyedül jóformán mozgatni nem tudtam – bennük többek között egypár fából készült, jó súlyos vállfa – és annyi fonttal, hogy a hazaútra se lett volna elég. Akkor még EU-tagállam sem voltunk, úgyhogy, miután megcsodáltam Dover fehér szikláit, azt a gyanút foglamazták meg a határőrök, amikor leszállítottak a sárga buszról, és visszairányítottak Calais-ba, hogy feketemunka-vállalóként szeretnék beszivárogni a ködös albionba, gyanújuk persze teljesen megalapozott volt. És mivel Calais-ban leszállt az éj, és már nem ment több vonat Lille-be, ahol tényleg egy csoda folytán, de volt egy ismerősöm, kénytelen voltam késsel a párnám alatt egy garniban aludni. Így, és még többféleképpen ijesztgettem magam évekig, hogy a téli tájkép című üveggömbben felrázódjon minden, hogy kilátsszon, mit is lepett el a hó. Hát nem nagyon tetszett, ami kilátzott, a fele tájat értelmezni se tudtam, csak sokkal később, és a rázás rossz érzés, fáj és émelyítő, szinte kibírhatatlan.

Ebben az időben azt mondogattam, hogy Miskolc a legjobb hely a világon és ezt el is hittem. Méltatlannak találtam magam a nekem való fiúhoz, szóval végleg elvesztettem. Ekkoriban láttam először ásatást is közelről, Telkibányán (egy temetőt). Jól megtanultam franciául és megírtam a szakdolgozatom Samuel Beckett trilógiájából, úgy volt, hogy Párizsban, de aztán másképp alakult.

A következő nyáron valószínűtlenül erős volt a napsütés, élesen elkülönült a fény és az árnyék és konkrétabbá váltak a körvonalak.

⁷ Csebokszári a Csuvas Köztársaság fővárosa az egykori Szovjetunió-ban (ma Oroszország része). Eredeti nyelven a neve: Шынаука. Akkoriban lett a magyar Eger testvérvárosa. A hevesi megyeszékhely egyik lakótelepe felvette a nevet; ma már Felsővárosként jelölik. Négy- és tízemeletes épületekből áll. Az egriek harmada ott él.

Az egykori mindennapjaim színterei már nagyon átalakultak, egyedi hangulatukból, ami sehol máshol nem volt fellelhető, és megkülönböztethetővé tesz egy várost, kevés maradt. Ez már egy másik hely, de a régi sem hiányzik, csak inkább valakik. Ami történt valaha, meg ami sajnos nem, és sose fog, az elválaszthatatlan Miskolctól. Még akkor is, ha egy ideje már falun, migráns (vagyis gyűttment) családban anyukáskodom.

Olvastam a Darázs Ricsi-féle Privát Fél múltban, ennek a sorozatnak egyik első darabjában, hogy milyen élvezet

jelent neki, ha egy-egy városrész, vagy kis helyszín már nem látható, titkos múltjába bepillant. Rám is hatással van mindez, különben talán nem is lennék idegenvezető. De ugyanakkor fizikai csapásként érzek minden ilyesféle felfedezést, és minél szebb vagy sajtósabb lehetett egy zug, annál rosszabbul leszek, mert valami olyasmit képzelhetek el, amit különböző korok számomra érthetetlennek tűnő városrendezési projektjei előre és végérvényesen tönkretettek. Jóval több mindent, mint amit az idő szerencsére és szűkségszerűen elvisz.

⁸ Darázs Richárd: Moszkvics a szakadékban – Privát fél múlt Miskolcon II., megjelent 2013-ban.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

Észak-Keleti Átjáró
Egyesület 2018